ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Η ΠΟΝΕΜΕΝΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΑΡΣΕΛ ΠΡΟΥΣΤ

Η'.

ΙΑ μέρα, ὁ περίφημος Γάλλος συγγραφεὺς Πὼλ Μοράν, κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς συνομιλίας του μὲ τὸν Προὺστ καὶ μὲ ἄλλους φίλους του, ἔλεγε ὅτι ἤθελε νὰ συμβουλευθῆ ἕνα γιατρὸ γιὰ τὴν ὑγεία του. Κι' ἐπρόσθεσε, μᾶλλον ἀστειευόμενος :

— Κι' ἔχω κάτι ἀπενταρίες !...

'Ο Προὺστ ὅμως πῆρε στὰ σοβαρὰ τὴν κουβέντα του καὶ τὴν ἄλλη μέρα πρωΐ—πρωΐ τοῦ ἔστειλε 3,000 φράγκα, ὅσα δηλαδὴ ἔφταναν νὰ συμβουλευθῆ τριάντα γιατρούς.

'Ο Μοράν θέλησε ν' ἀρνηθῆ, μὰ ὁ Προὺστ τοῦ ἔστειλε τότε ἀλλεπάλληλες ἐπιστολές, στὶς ὁποῖες μὲ τόνο ἐπιτακτικὸ τοῦ ἔγραφε νὰ δεχτῆ τὰ χρήματα, γιατὶ ἀλλοιῶς θὰ τὸν δυσαρεστοῦσε πολύ. Ἔτσι, ὁ Μοράν ἀναγκάστηκε νὰ δεχτῆ τὰ χρήματα, μὰ κατόπιν ὅταν θέλησε νὰ τὰ ἐπιστρέψη, ὁ Προὺστ τοῦ τὰ ξανάστειλε πίσω. 'Ο Μοράν τοῦ τὰ ἔστειλε πάλι, ὁ Προὺστ τὰ ἐπέστρεψε καὶ τὸ παιχνίδι αὐτὸ ἐξακολούθησε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος ὡς τὸ τέλος δὲν ἐννοοῦσε μὲ κανένα τρόπο νὰ πάρη πίσω τὰ χρήματά του.

'Η γενναιοδωρία τοῦ Προὺστ στὰ πουρμπουάρ του ἔχει παραμείνει παροιμιώδης στοὺς ἀριστοκρατικοὺς καὶ φιλολογικοὺς κύκλους τοῦ Παρισιοῦ. Κανένας 'Αμερικανὸς δισεκατομμυριοῦχος δὲν τὸν ξεπερνοῦσε στὸ ζήτημα αὐτό. Στοὺς σωφὲρ τῶν ταξὶ ἔδινε 40 καὶ 50 φράγκα πουρμπουὰρ καὶ ὅμως ἔλεγε :

— Φοβᾶμαι μήπως δὲν εἶνε ἀρκετά !....

Αὐτὸς ἦταν ὁ διαρκής του φόβος: ἔτρεμε μὲ τὴν ἰδέα, ὅτι δὲν ἔμεναν εὐχαριστημένοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὸν ἐξυπηρετοῦσαν.

Κάποτε ποὺ ἕνα γκαρσόνι μεγάλου ξενοδοχείου τοῦ εἶχε πάει στὸ σπίτι του μιὰ ἐπιστολή, ὁ Προὺστ, ἀφοῦ τὸ κράτησε ἀρκετὴ ὥρα φλυαρῶντας μαζύ του, τοῦ εἶπε στὸ τέλος:

— Ἔκανες τόσο κόπο γιὰ μένα... 'Ορίστε πενῆντα φράγκα... Μὰ σὲ κράτησα ἐδῶ μὲ τὴ φλυαρία μου τόση ὥρα καὶ εἶνε τώρα μιὰ μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Δὲν ὑπάρχει πειὰ οὔτε τράμ. οὔτε λεωφορεῖο γιὰ νὰ γυρίσης σπὸ ξενοδοχεῖο. Νὰ ἄλλα διακόσια φράγκα. Κράτησέ τα, παιδί μου, κράτησέ τα. Σοῦ χρειάζονται. Μοῦ εἶπες ἄλλωστε, ὅτι ἡ μητέρα σου βρίσκεται στὸ Παρίσι. Πρέπει νὰ τὴ βγάλης ἔξω καὶ νὰ τὴ διασκεδάσης. Σοῦ χρειάζονται χρήματα, θὰ κάνης ἔξοδα..

Τέτοιες χειρονομίες ἦσαν πολὺ συνηθισμένες γιὰ τὸν Προὺστ καὶ ὠφείλοντο ἀποκλειστικῶς στὴν ἀπέραντη καλωσύνη του.

Οἱ φίλοι του διαμαρτυρόντουσαν συχνὰ γιὰ τὰ τρελλὰ αὐτὰ ἔξοδά του καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τὸν συγκρατοῦν. Ὅταν ὁ Προὺστ ἔτρωγε μαζύ τους σὲ κανένα καινούργιο ρεστωράν, πρᾶγμα ποὺ συνέβαινε σπανιώτατα, βλέποντάς τον νὰ σκορπίζη ἀσυλλόγιστα πουρμπουὰρ σ' ὅλα τὰ γκαρσόνια, τοῦ ἔλεγαν :

— Μὲ τὴ γενναιοδωρία σου αὐτὴ θὰ μᾶς κάνης νὰ μὴν τολμήσουμε νὰ ξαναρθοῦμε ἐδῶ... Τὰ γκαρσόνια θὰ ἔχουν τὴν ἀξίωσι νὰ τοὺς δώσουμε κι' ἐμεῖς τὰ ἴδια πουρμπουὰρ μ' ἐσένα.

— 'Εν τούτοις, ψιθύρισε ὁ Προὺστ, βλέπω ὄρθιο σ' αὐτὴ τὴ γωνιὰ κεῖ κάτω ἕνα γκαρσόνι, στὸ ὁποῖο δὲν δώσαμε τίποτε. Δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἀφήσουμε, αὐτὸ μόνο, χωρὶς πουρμπουάρ.

— Μά, ἀγαπητὲ Μαρσέλ, ἔλεγαν οἱ φίλοι του, τὸ γκαρσόνι αὐτὸ δὲν μᾶς περιποιήθηκε καθόλου. Δὲν ἦταν στὸ τραπέζι ιὸ δικό μας...

— Τὸ λέτε αὐτό, ἀπαντοῦσε τότε ὁ Προὺστ, γιατὶ δὲν τὸ εἴδατε μὲ πόση θλῖψι μᾶς κύτταζε ὅταν δίναμε πουρμπουὰρ στοὺς ἄλλους συναδέλφους του.

Καὶ φωνάζοντας τὸ παραπονεμένο γκαρσόνι, τοῦ ἔβαζε στὸ χέρι του ἕνα εἰκοσόφραγκο, πρᾶγμα ποὺ ἔκανε ἔξω φρενῶν τοὺς φίλους του.

'Ο Προὺστ, ὅπως εἴδαμε, ἔκανε τὰ πιὸ τρελλὰ ἔξοδα. Γιὰ νὰ λάβετε μιὰ ἀκόμα ἰδέα τῶν ἐξόδων του, περιοριζόμαστε νὰ σᾶς ποῦμε πὼς τὸ καλοκαῖρι, ὅταν παραθέριζε στὸ Κομπούρ, παρέθετε μεγαλοπρεπέστατα γεύματα σ' ὅλους τοὺς ἐνοίκους τοῦ ἀριστοκρατικοῦ ξενοδοχείου, στὸ ὁποῖο κατέλυε κι' ὁ ἴδιος.

'Εν τούτοις γιὰ τὸν ἑαυτό του δὲν ξώδευε σχεδὸν τίποτε. Περνοῦσε τρία σχεδὸν χρόνια μὲ τὸ ἴδιο κοστοῦμι, παρ' ὅλη δὲ τὴ μεγάλη του περιουσία, παραπονιόταν διαρκῶς γιὰ ἔλλειψι χρημάτων.

— 'Αγαπητέ μου φίλε, ἔλεγε μιὰ μέρα στὸ φίλο του Κωνσταντῖνο Οὐλμάν, νὰ ποὺ στὶς ἄλλες μου δυστυχίες προσετέθη καὶ μιὰ οἰκονομικὴ καταστροφή. Ἔχασα μιὰ ὁλόκληρη περιουσία στὸ χρηματιστήριο μὲ τὴν πτῶσι τῶν μετοχῶν τοῦ Μπεέρς. Εἶμαι κατεστραμμένος ! Ἂν θέλεις νὰ μὲ σκλαβώσης, νὰ πᾶς νὰ μάθης πόση ἀκριβῶς εἶνε ἡ ἔκτασις τῆς καταστροφῆς μου, γιατὶ ἐμένα μοῦ λείπει τὸ θάρρος.

Σὲ λίγο ὁ φίλος του πήγαινε καὶ ζητοῦσε πληροφορίες καὶ μάθαινε, ὅτι ἡ... καταστροφὴ τοῦ Προὺστ ἦταν μιὰ χρηματιστηριακὴ ζημία 1000 φράγκων !

***

'Ο Προὺστ ἐργαζόταν σπὸ κρεββάτι, γύρω ἀπ' τὸ ὁποῖο σκόρπιζε τὰ χειρόγραφά του. Μὰ ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ γραψίματος τὸν δυσκόλευε πολὺ καὶ συχνά, ὅταν ἔγραφε ἐπὶ πολλὲς ὧρες, προσεβάλλετο ἀπὸ πυρετό.

Μὰ ἐργαζόταν συνεχῶς, γιατὶ τὰ χρόνια περνοῦσαν κι' ἔννοιωθε τὸ θάνατό του νὰ πλησιάζη. Βιαζόταν νὰ τελειώση τὸ ἔργον του πρὶν ἀκόμα πεθάνει.

Ὅταν τελείωσε τὸν πρῶτο τόμο του, θέλησε νὰ τὸν ἐκδώση κι' ἄρχισε νὰ ψάχνη νὰ βρῆ ἕναν ἐκδότη, «ἕναν ἐκδότη καθαρῶς φιλολογικό», ὅπως ἔλεγε ὁ ἴδιος. Οἱ φίλοι του τὸν βοηθοῦσαν στὴν προσπάθειά του αὐτή. 'Ο πρίγκηψ Μπιμπέσκο μάλιστα τὸν προσκάλεσε κάποτε σὲ γεῦμα μαζὺ μὲ τὸν μεγαλείτερο σύγχρονο Γάλλο συγγραφέα 'Αντρὲ Ζίντ, ὁ ὁποῖος διηύθυνε τότε τὴν περίφημη «Νέα Γαλλικὴ 'Επιθεώρησι», τὸ λογοτεχνικώτερο περιοδικὸ τοῦ κόσμου, μὲ τὴν ἐλπίδα μήπως ἐκδώσει τὸ ἔργον του.

Μὰ ὁ Ζίντ, μόλις ἄκουσε τὸ ὄνομα Προὺστ, εἶπε :

— Προὺστ ; Προὺστ ; Μὰ αὐτὸς εἶν' ἕνας ἐρασιτέχνης τῆς φιλολογίας, ἕνας βουλεβαρδιέρος....

Καὶ ὄχι μόνο ἀρνήθηκε νὰ ἐκδώση τὸ ἔργο του, ἀλλ' οὔτε τὸ διάβασε κάν. Τότε ὁ Προὺστ ἔστειλε τὰ χειρόγραφά του στὸν «'Ερμῆ τῆς Γαλλίας», ἄλλο μεγάλο φιλολογικὸ περιοδικὸ τοῦ Παρισιοῦ. Μὰ κι' ἐκεῖ, βλέποντας τὸν ὄγκο του —ἦσαν κάπου 700 σελίδες πυκνογραμμένες— τοῦ τὸ ἐπέστρεψαν ἀδιάβαστο...

Ἐντωμεταξὺ δὲ ὁ καιρὸς περνοῦσε. 'Ο Προὺστ, ὁ ὁποῖος σηκωνόταν ἀπ' τὸ κρεββάτι του στὶς 11 τὴ νύχτα, δὲν μποροῦσε νὰ φροντίση μόνος του γιὰ τὴν ἔκδοσι τοῦ ἔργου του κι' εἶχε ἀρχίσει πειὰ ν' ἀπελπίζεται. Στὴν ἀπελπισία του τότε, κατέφυγε στοὺς φίλους του καὶ πρὸ πάντων στὸ γνωστὸ συγγραφέα Λουὶ ντὲ Ρομπέρ, ἕναν ἀπὸ τοὺς λιγοστοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἐθαύμαζαν ἀπὸ τότε τὸ ταλέντο του. 'Ο Ρομπὲρ πῆρε τὸ ἔργο του καὶ τὸ πῆγε στὸν γνωστὸ ἐκδότη Φασκέλ, στὸν ὁποῖο ἔκανε τὶς θερμότερες συστάσεις γιὰ τὸν συγγραφέα.

Ἐπὶ μῆνες ὁλόκληρους, ὁ Προὺστ περίμενε ἀπάντησι τοῦ Φασκέλ. Ἔτρεμε μὲ τὴν ἰδέα μήπως ὁ ἐκδότης αὐτὸς τοῦ ζητήσει νὰ περικόψη τὸ ἔργο του, μήπως θελήσει νὰ τοῦ ἀλλάξη τοὺς τίτλους, κτλ. Δὲν συνέβη ὅμως τίποτε ἀπ' ὅλ' αὐτά, γιατὶ ὁ Φασκὲλ τοῦ ἐπέστρεψε τὸ ἔργο του, γράφοντάς του πὼς ἦταν ἀδύνατο νὰ τὸ ἐκδώση, λόγῳ τοῦ ὄγκου του ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου «γιατὶ ἦταν πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ εἶχε συνηθίσει νὰ διαβάζη τὸ Κοινόν».

Τότε ὁ Προὺστ ἀποφάσισε νὰ ἐκδόση μόνος του τὸ ἔργον του μὲ ἔξοδά του καὶ νὰ τὸ διαθέση ὅπως τοῦ ἄρεσε. Μὰ οἱ φίλοι του τὸν ἀπέτρεψαν νὰ πραγματοποιήση τὸ σχέδιό του αὐτό, ποὺ θὰ τὸν ὑπεβίβαζε ὡς συγγραφέα. Συγχρόνως μάλιστα ὁ Λουὶ ντὲ Ρομπὲρ πῆρε τὰ χειρόγραφά του καὶ τὰ παρουσίασε μὲ τὶς θερμότερες συστάσεις στὸν μεγάλο ἐκδότη 'Ολλεντόρφ. Μὰ ἔπειτα ἀπὸ λίγες μέρες, ἔλαβε ἀπ' αὐτὸν τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«'Αγαπητέ μου φίλε, λυποῦμαι πολὺ ποὺ σᾶς ἐπιστρέφω τὰ χειρόγραφα τοῦ φίλου σας κ. Προὺστ, μὰ τί νὰ σᾶς πῶ;... Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πῶς αὐτὸς ὁ κύριος χρησιμοποιεῖ τριάντα ὁλόκληρες σελίδες γιὰ νὰ περιγράψη πῶς στριφογυρίζει στὸ κρεββάτι του πρὶν ἀποκοιμηθεῖ. Τοῦ κάκου ἔσπασα τὸ κεφάλι μου γιὰ νὰ τὸ βρῶ αὐτό».

'Από τὶς ἀλλεπάλληλες αὐτὲς ἀποτυχίες, ὁ Προὺστ δὲν ἔννοιωθε καμμιὰ πίκρα. 'Η κρίσεις ποὺ ἐξέφεραν οἱ διάφοροι ἐκδόται γιὰ τὸ ἔργο του, δὲν τοῦ ἔκαναν καμμιὰ ἐντύπωσι. Διατηροῦσε ἀμείωτη τὴν ἐμπιστοσύνη του σ' αὐτὸ κι' ἔλεγε μάλιστα φιλοσοφικά :

— Ὅταν ὁ 'Ανατὸλ Φρὰνς ἦταν πειὰ ἔνδοξος, ὁ «Χρόνος» τοῦ ἐπέστρεψε ἀλλεπάλληλα ἄρθρα του, χαρακτηρίζοντάς τα ὡς ἀδιάβαστα. 'Επίσης ἡ «'Επιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων» βρίσκοντας τὸ ἔργο του «Θαῖς» πολὺ κακογραμμένο, τοῦ ζήτησε τὴν ἄδεια καὶ διέκοψε τὴ δημοσίευσί του. Τὰ ἴδια ἔπαθαν ἐπίσης κι' ὁ 'Ανρὺ ντὲ Ρενιέ, ὁ Μωρὶς Μπαρρὲς κι' ἕνα σωρὸ ἄλλοι μεγάλοι συγγραφεῖς...

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : 'Η συνέχεια.